అతనిక రాడు

చంద్రరావు శివాలయానికి వెళ్ళి, పరమేశ్వరదర్శనం చేసుకొని, చిల్లరదేవుళ్లకు మ్రొక్కి, నవగ్రహ ప్రదక్షణ చేస్తూండగా ఎదురయింది శశిరేఖ. చేతిలో వెండిపూలసజ్జా, చెవిలో తులసీదళమూ, తడిసిన 'మల్లెమొగ్గలావున్న దామె, సెలవులకు ఇంటికొచ్చింది గావును అనుకున్నాడు చంద్రరావు. అతనికీ ఆమెకీ సంబంధం నిశ్చయమై పదిహేనురోజులయింది. పలకరిద్దామా అనుకున్నాడు. కాని అంతలో సిగ్గుల రామచిలక అయిపోయిందామె. ధ్వజస్తంభం పక్కనించీ తలదించుకొని వెళ్లిపోతూ తనవంక చూడకుండానే "ఒక్కమాట! ఇట్లా వస్తావా?" అని సాగిపోతూంది శశిరేఖ. చివుక్కుమన్నదతనికి. బి.యే. చదువుతోన్న తనకి నిశ్చయమైన వొక ప్రౌఢ అంత యేకాంతంగా తారసిల్లితే ఏదో వొకవంకని పలకరించాలిసిన చాకచక్యం తనకి లేకపోగా ఎదురు సిగ్గులతెర చీల్చుకొని ఆమే తనని పలకరించే సరికి తల కొట్టినట్టయిందతనికి. సరే – ఇహ తప్పుతుంది గనకనా – గంగిగోవులా కూడాపడ్డాడు. వెనకాతల గుడిమంటపం మెట్లమీద కూచున్నారిద్దరూనూ. అంతా నిశ్శబ్దంగా వుంది. ఊరిచివరి పంటకాలవ పక్కనే వుంది శివాలయం. సెజ్జలోవున్న శంఖుపువ్వులూ వూకబంతిపువ్వులూ విడదీస్తో సుతారంగా మాటలకు దిగిందామె.

"నిశ్చయమయిందని నీకయినా తెలిసిందా బావా?"

"అదేమిటి? నీకు తెలియదాయేం?" – నెరజాణలా వుందే! ఇదో యుక్తిగావును!

శశిరేఖ మేనమామపోషణలో వుంది. తల్లీ తండ్రీ లేరు. చదువుకున్న పిల్లగదా! 'పెళ్లి నిశ్చయించాము అని చెప్పనఖ్ఖర్లే? – లాంఛనప్రాయంగానైనా? ఒక్కోసారి పెద్దవాళ్ళకు మతులుం డవు' అనుకున్నాడు.

"అయితే యిప్పుడేమంటావూ?"

"నా కిష్టం లేదు."

పిడుగు పడినట్టయిందతనికి. తనంటే ఇష్టం లేదట! యీ దొరసానికి! స్కూల్ ఫైనల్

చదువుతోందిగా గుంటూరులో. అప్పుడే యే లండను దొరనో పెళ్ళిచేసుకొవాలనుకొంటోంది గావును. పౌరుషం బుస్సున పొంగుకొచ్చింది. తమాయించుకొన్నాడు.

"అయితే అట్లా చెప్పేసెయ్. ఇప్పుడు మునిగిపోయిందేముందీ?"

చక్కా పోతున్నాడు. తన నిరుత్సాహమూ, ఉక్రోషమూ ఎక్కడ పసికడుతుందోనని గుండె పీకుతోంది. ఆవిడ అందకత్తె అనీ చదువుకున్నదనీ – అట్లాంటి శశిరేఖ తనకి భార్య కాబోతోందనీ తను మురుస్తున్నమాట నిజం.

"నేనా చెప్పుకోవాలిసిందీ?" అంటోంది, ఉత్కరంగా.

ఆగాడు –

"నువ్వు కాకపోతే నేనా కలిపించుకోవాలిసింది – ఈ స్థితిలో – ఒక చెంపని తాంబూలాలు పుచ్చుకుని ముహూర్తం నిర్ణయమైపోయి శుభలేఖలచ్చయిపోయి – అటు మీవాళ్ళూ ఇటు మా వాళ్ళూ పెళ్ళిపనులలో సతమతమవుతూంటే తగుదునమ్మా అని యిప్పుడు "నా కిష్టం లేదు" అని చెప్పవచ్చావా నువ్వు?"

"మొగాడవు కదా అని నాలిక ఎట్లా తిరిగితే అట్లా తిప్పకు. ఈ తికమకలన్నిటికీ నువ్వే కారణం"

చివ్వున లేచింది. ఇదో తారాజువ్వ ప్రకృతిలా వుంది.

"నేనా?" తెల్లబోయాడతను.

"అవును శశి బంగారుబొమ్మ శశినే చేసుకుంటాను శశి నా ప్రాణం అని నాలిక బుజాన వేసుకుని తిరగటంలేదు నువ్వు?"

అతను నేరస్తుడల్లే నిలబడ్డాడు. ఆమె అభియోగం అక్షరాలా నిజం. ఆమె కిష్టంలేదని తనకేమి తెలుసు – ఇష్టం లేనంతమాత్రాన తనని అలుసుచెయ్యాలి గావును – వూరికే తోము తోంది. చేసిన గాయాన్ని సీమ పచ్చిమిరపకాయతో కెలుకుతోంది పైగా, కాని జవాబు లోకువగా యివ్వకూడదు. అనుకున్నాడు.

"అవును నాకిష్టముంది కాబట్టి యిష్టమని చెప్పుకున్నాను: నీ కిష్టం లేకపోతే లేదని చెప్పలేకపోయినావా?" అని విదిలించాడు.

"నన్నెవ్వరూ అడగలేదు" మౌనం.

"అడగాలిట – బొట్టూ కాటికా పెట్టి పిలిచి అడగాలి కావును."

"నువ్వంటే యిష్టమయింది కాబట్టి కనపడ్డ వాడినల్లా పనిగట్టుకుని వెళ్ళి దారినపొయ్యే వాడినల్లా జబ్బపట్టుకుని ఆపుచేసి మరీ వూటలూరుతో..."

అదిగో మళ్ళీ విజృంభిస్తోంది. దీన్ని పెళ్ళిచేసుకుని ఆ పొగరు కాస్తా దించెయ్యా

లనిపిస్తోంది. కాని తన పొగరే దించుతుందేమో! గోల?

"నీ బుర్ర అంతవరకే పోయింది మరి. నాకు నచ్చిందని నేను వూటలూరుతో చెప్తుతుంటే నాకు నచ్చలేదని నువ్వు మొహం చెండుకుంటూ చెప్పుకోలేకపోయావా?" కచ్చగా అన్నాడు.

"నిశ్చయం చేస్తారని అనుకోలేదుగా నేను. అంచేత నాకిష్టం లేదు అని చెప్పాల్సిన అగత్యమూ నాకు పట్టలేదు"

"అనుకుంటే వాల్‌పోస్టర్లయినా రాయించి అంటించేదానవు. పాపం అవునా?"

"తప్పకుండానూ."

అన్న పొగరు! చురుకు చురుకూ చూస్తోంది పైగా! ఏమి చేస్తుందో మరి!

"నాకు తెలిసిందిగాదు మరి. ఏమి చెయ్యమంటావు చెప్పు?" అన్నది అంతలో కోపం దిగమ్రింగి.

"తెలియకపోతే తెలుసుకోవాలిసింది."

"మరిప్పుడు జరగాలిసిందేమిటి" అని లాలనగా ప్రశ్నిస్తోంది.

"తెలుసుకోలేదు గనక అనుభవించంతే" మళ్ళీ లేచాడు. రోగం కుదిరింది.

"కూచోమరీ" –

కూచున్నాడు నమ్రతగా – ఏదో దౌర్బల్యం ఏడిపిస్తోంది లోపల. వెళ్ళాలని లేదు. ఇష్టం లేకపోతే లేదని చెప్పెయ్యరాదూ తనవాళ్ళతో – దీనికి తన సలహా సంప్రదింపులు కావాల్నా యేం?

"మీకు మాత్రమక్కర్లేదండీ సార్ నా కిష్టమున్నదో లేదో...?" మళ్ళీ వెటకారాలకి దిగింది.

"నా కఖ్ఖర్లేదు" పుల్లవిరిచినట్టు మొహాన్ని కొట్టాడు. నిజానికి ఆమె యిష్టపడే వుంటుందనీ అంచేతనే పెళ్ళికి ఒప్పందం జరిగిందనీ అనుకున్నాడతను. లేకపోతే స్కూలు ఫైనల్ చదువుతున్న పిల్లని, వయసొచ్చిన పిల్లని, ఆమె యిష్టానిష్టాలు కనుక్కోకుండా పెళ్ళి నిశ్చయం చేసి పారేస్తారని తనెల్లా అనుకుంటాడు.

"నీకఖ్ఖర్లేదూ? బింకాలకు పోకు – నిన్ను చూచీ నీ అందం మోహించాననుకున్నావు గావును – అవునా?"

కస్సున చూచీ లేచాడు.

మాటలు తిన్నగా రానీ – ఆడదానివికాబట్టి సరిపోయింది. లేకపోతే ఎంత దూరమైనా వెళ్లేది. నీ అంతస్తూ, హద్దూ, చూచుకుని బుద్ధిగా మెలగడం నేర్చుకో – తెలిసిందా?"

"వాదం పెంచక నువ్వే ఏదో చెప్పి పెళ్ళి అపుచెయ్యి – తెలిసిందా? నీ హితంకోరే చెపుతున్నా."

"నేను చెప్పను - చెప్పను... ముమ్మాటికీ చెప్పను - నా కవసరం లేదు."

"ఇప్పుడేదో విధాన ఆటంకం కలిపించకపోతే పెళ్ళి జరిగిపోతుందో యేమిటో" అన్నది సగం స్వగతంగా.

"జరగనూ జరుగుతుంది" అన్నాడు తణుకూ బెణుకూ లేకుండా - తనూ ఏడిపించగలనని ఆమెకి బాగా తెలియాలి.

ఇక వెళ్ళిపోతుంది - పూలసజ్జ అందుకొని, వెడుతూ వెడుతూ వో చిన్న బెదిరింపు:

"తరువాత విచారించినా లాభం లేదుసుమా. నువ్వంటే యిష్టంలేని ఒక కన్యని, యిష్టంలేదని - మళ్ళీ చాటునా మాటునా కాదు - నీ మొహమ్మీద కుండ బద్దలు కొట్టినట్టు చెప్పుకొన్న ఒక కన్యని పెళ్ళిచేసుకుంటే రాగల ప్రమాదం రవంత వూహించుకోవడం మంచిది."

అతని కోపం భగ్గుమంది. ఎంత మాటన్నదీ? సున్నితంగా దెబ్బ కొట్టి తనూ లేచిపోవాలి.

"ఇదిగో అమ్మాయి చెప్తా విను. ఇష్టంలేనిది నీకు. ఇష్టంలేదని చెప్పాలిసింది నువ్వు. సకాలంలో ఆమాట చెప్పకపోగా నీ యిష్టమొచ్చినట్టు నాలిక పారేస్తున్నావ్; తప్పు నీది: అయినా మించిపోయిందిలేదు. ఇప్పుడైనా ఇష్టంలేదని మీ వాళ్ళతో చెప్పు: చెప్పి పెళ్ళి తప్పించు. నీకూ నాకూ శుభం. నీకిష్టంలేకపోయినా, ఎల్లాగో ఒకలాగు నిన్ను కవుగిట్లోకి బలవంతాన తీసుకుందామని నాకేమీ లేదు. అట్లా చెప్పవూ, చెప్పక బింకాలు పోతావూ, నేనుమాత్రం చేసేదేమీ లేదు. పెళ్ళి జరిగిపోతుంది. జరిగితీరుతుంది. ఆ తర్వాత నిన్ను ఓ దాసిలాగానో, ఒక వుంపుడుకత్తెగానో చూస్తాను. నిన్ను భార్యగా చూడను చూడలేను. ఏ స్కూలు మాష్టారుగానో ఏ ఆస్పత్రిలో నర్సుగానో చెలాయిద్దామని చూస్తున్నావు గావును. నీ బతుకుకి ఏ చిత్రాంగి వీధిలోనో ఏ నఫేదు గల్లీలోనో దుకాణం తెరవాలిసిన దుర్గతి పట్టిస్తాను. చూసుకో - రాగల ప్రమాదాన్ని వూహించుకోవాలి గదూ?"

చివాల్నలేచి సింహద్వారం దాకా విసవిస నడిచాడు.

"ఒక్కమాట"

గిరుక్కున తిరిగిచూచాడు. వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తోంది పాపం: అట్లా దారికి రావాలి. కొంత స్థిమితపడ్డాడు. లేకపోతే, పౌరుషాలు రెచ్చగొట్టి పనిచేయించుకోవాలని చూస్తుందీ?

జాలి కలిగింది.

ఆ ధిక్కారం వెనక ఎంత బాధ, ఎంత ఆవేదన ఉన్నదో పాపం: తను కరిగిపోతున్నాడేమిటీ మంచుబిళ్ళలా? మగాడి కీలకం గ్రహించిందా? గ్రహించి యథోచితంగా ప్లేటు మారుస్తోందా? ఏమో దిక్కుమాలినగోల - ఏమయినా, అతనిలో దెబ్బతిన్న అతనికున్న మగతనం కోలుకుంది.

దగ్గరగా వెళ్ళి కూర్చున్నాడు. జేబురుమాలతో కన్నీళ్ళు తుడుద్దామా అనుకున్నాడు. అగ్గిమీద గుగ్గిలం అవుతుందేమో - లేనిపోని కుమ్మరాం - అసలే ఈ అప్సరసకి తనంటే

అయిష్టంట.

అరే - ఇంకా ఏడుస్తోందేమిటి? బావుంది తనేమి చేశాడనీ? నేరస్తుడల్లే బాధపడ్డాడు. అతనికేమీ పాలుపోలేదు.

వంగి, "అమ్మాయి, ఎందుకట్లా ఏడుస్తావూ?" అన్నాడు వోదార్పుగా. కన్నీళ్ళు గబగబా తుడుచుకుంది.

"నామాట ఎవరూ లెఖ్క చెయ్యరు బావా? నేను చెప్పినా, ఆగ దీపెళ్ళి" అన్నది గాద్గదికంగా.

"ఎంచేతా అని - అదీ నాకు పట్టుకుంట?" అని అడిగాడు - కొంత సమాధానంగా.

"నేనొక అనాథనని నీకు తెలియదా? అమ్మ చనిపోతూ నన్ను అయిదేళ్ళ పసికందుని, మా మామయ్య చేతిలోవుంచి హరీ అన్నది. ఆ బరువు తన భుజాలమీదనుంచి వొదిలించు కుంటున్నాడివాళ. నామాటకు విలువ ఏమి ఉంటుంది చెప్పు. నువ్వన్నట్టే యిదివరకే ఏడవ లేకపోయి నానా యీ ఏడుపు అని రెండు మొట్టికాయలు మొట్టి పెళ్ళిపీటలమీద కూచోపెడతారు. కట్నాలూ కానుకలూ లేకుండా అతి చవుకగా నువ్వు దొరికావుగదా అని నన్ను వొదిలించుకోవాలని చూస్తున్నారు."

అదిగో - ఆ ఆఖరిమాటలు తన కెంత అవమానకరంగా వున్నయ్యో తెలిసికోదు. అదీ వచ్చిన చిక్కు. ఆమె కళ్ళింకా మంచుతోనిండిన మల్లెపువ్వుల్లా వున్నాయి. ఆ కంఠస్వరంలో దీనత్వమూ, ఒక నిస్సహాయతా, ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే, ఆకర్షణగల అబలాత్వమేదో తళుక్కుమని స్ఫురించిందతనికి.

ఆలోచించాడు.

"సరేలే... నేనేకలిపించుకుంటానులే వెళ్ళు" అని తలవంచుకున్నాడు. పూలసజ్జ... చేతిలో పట్టుకుని వెళ్ళిపోతోందామె. మళ్ళీ చివుక్కు మన్నదతని హృదయం... నిష్క్రమణలో, విచారం తప్ప. తనయెడల చూపాల్సిన కృతజ్ఞత.... అపాయమునుంచి తప్పించుకొన్న ఆహ్లాద వైఖరిగాని, అవుపడదే? వెళ్ళిపోతోంది శశిరేఖ - బ్రతుకే శూన్యమైపోయినట్లనిపించిందతనికి.

రాత్రి 'షా'.,. చదివిన తరవాత లాంతరు తగ్గించి, రగ్గులో తలదూర్చి ఆలోచిస్తూ పడుకున్నాడు చంద్రరావు. కారాలు కొట్టీ, పప్పులు వేయించీ, అప్పడాలద్దీ, ఇంట్లో అలిసి అంతా నిద్దరపోతున్నారు. తనకీ తల్లితండ్రులు చిన్నప్పుడే కరువయ్యారు. ఎటొచ్చీ, తన చదువూ పెళ్ళీ పినతండ్రి రామయ్య కొంత పట్టించుకుంటున్నాడు. పోతూ పోతూ తన తండ్రి పడిపోతూవున్న పూరిపాక వొకటి ఈయన కప్పగించాడని వినికిడి. అది అమ్మగా వచ్చిన నాలుగు రాళ్ళు తనకోసం వెచ్చిస్తున్నట్టు కనిపిస్తుంది. అది అంతనీ ఇంతనీ తేల్చుకునేందుకు తనకు దమ్ములు లేవు: ఎవరూ చెప్పరు. తన చదువుకి చిల్లిగవ్వ ఖర్చుకావడం లేదు. స్కాలరుషిప్పులతోనే గడిపేస్తున్నాడు. ఇక బి.యస్.సి. సమాప్తి కావాలి. తను కాకినాడలో వారాలు... తింటున్నట్టు

ఎవరికీ తెలియదు. తన పోషణా, తన విద్యా..., సొంత ఖర్చుమీద భరిస్తున్నట్టూ, తన పెళ్ళీ, తన ఆలనా పాలనా అంతా తన భుజస్కందాలమీదనే పడివున్నట్టూ పినతండ్రి వీలయినచోటల్లా గప్పాలు కొట్టుకుంటూ పోతున్నాడు. అవునని తనూ తల వూపేస్తున్నాడు లేకపోతే 'నిజం ఫలానా' అని విడమర్చి చెప్పుకుంటే, తనకే అప్రతిష్ట. తనకీ వో యిల్లంటూ వున్నదనీ, స్నేహితుల మధ్య రుజువుచేసేందుకు, ఏదో నాలుగురోజులు కాలక్షేపం చేద్దామని శెలవులలో వచ్చాడు పెంటపాడు. తన పెత్తల్లికయినా తనమీద మమకారం అంతంత మాత్రమే. ఈ పరిస్థితిలో తను అంతంత కష్టపడి కుదిర్చిన సంబంధం – పెళ్ళిముహూర్తం నిశ్చయమయిపోయిం తరవాత, పెళ్ళిప్రయత్నాలు ఆఖరుఘట్టంలో పడుతున్న సమయంలో, ఇన్నాళ్ళూ 'అప్సరసలాంటి పిల్ల. చిదిపి దీపం పెట్టవచ్చును' అని తను చెప్పుకొంటూ వస్తున్న పిల్ల ఈనాడు 'నాకు నచ్చలేదు' అని ఎట్లా చెప్పడం. తన పెత్తండ్రి అసలే చండశాసనుడు. విరుచుకుని మీదపడతాడు. ఆయనంటే తనకి విపరీతమయిన భయం. ఆయనవల్ల తనకి వొరిగిందున్నా లేకపోయినా 'నా' అన్న అండకింద పనికొస్తున్నాడు.

ఒకవేళ తను సాహసించి 'శశిరేఖ నాకు నచ్చలేదు' అని చెప్పదానికి పూనుకున్నా చుట్టుపక్కలవాళ్ళు, తన నోరే మూయిస్తారు. ఎవడూ నమ్మడు – సీరియస్‌గా తీసుకోరు కూడా. ఆ అమ్మాయంటే పడిచస్తున్నాడాయిరి. ఆ అమ్మాయి ఫొటోలన్నీ తన క్లాసు పుస్తకాలలో సయితం, లోపలి అట్టలో భద్రంగా అంటించుకుని, దానికింద 'నా శశి' అని వ్రాసుకొని పేజీకోమారైనా, ఫొటోవంక చూచుకొనిగాని, తరువాత పేజీకివెళ్లకుండా మిడుకుతున్నాడాయిరి. తను ఎంత... వాలకంగా వ్యవహరించాడో తలుచుకుంటే శశిరేఖకి తను అలుసయిన కారణం లీలగా గోచరించిందతనికి. ఇప్పుడు కూడా తనొక పిచ్చి ధోరణిలోవున్నట్టే లెఖ్ఖ. ఇష్టంలేనిది ఆవిడకా: అట్లా స్పష్టంగాచెప్పి, పెళ్ళి ఆపుచెయ్యవలసిన అవసరం ఆవిడకుండగా, తనని నానామాటలూ అని, ఆఖరికి నంగనాచిలా బుడిబుడి దుఃఖాలుపోయి, కడివెడు కన్నీళ్ళుకార్చి, ఇదేమిటో సర్దుబాటు చెయ్యమని తన నెత్తినిరుద్ది చక్కాబోయిందీ? సరేలే అని ఆ ఘనకార్యం చేస్తానని వాగ్దానమిచ్చి, వీరాధివీరుళ్ళా వొచ్చేశాడూ తను. ఏమి సొగసుగా వుందీ? ఆపిల్ల ప్రవర్తనగురించి ఏవో అనుమానాలు తన చెవికి సోకినట్టు పెత్తండ్రికి మెల్లగా వూదితేనో – ఈ చట్కారీ సంబంధం మనకెందుకురా బాబూ అని తెగతెంపులు చేసుకుంటాడు తప్పకుండా. సంప్రదాయమంటే ఆయన చెవి కోసుకుంటాడు కూడాను. తీవ్రంగా ఆలోచించాడు. తన పెత్తల్లి కొంత గయ్యాళి రకం. వదినకి సరేసరి నోట్లో నువ్వుగింజ దాగదు. వీళ్లు ఈ రహస్యం యాగీచెయ్యకుండా వుంటారా? అందులోనూ, ఇందాకా వచ్చింతరువాత పెళ్ళి ఆగిపోయి, పుకారు పుట్టిందంటే నడి వేసంగిలో పూరిళ్ళమధ్య తాటాకుపాక అంటుకున్నట్టే... ఇహనూ ఆ పిల్ల భవిష్యత్తు చెప్పాలీ? భగ్గూ వెలుగూ మెడకాయమీద తలకాయ వున్నవాడు తలవొగ్గడు. తనెంతో పవిత్రంగా ఎంచుకుంటూ వచ్చిన శశిరేఖపేరు గోడమీద కొంటెకోణంగుల రాతలలో ఆకతాయి అల్లరి పేలాపనల్లో ఇరుగుపొరుగువారి హేళనలో తగలబడిపోతుంటే తను సహించలేడు. మళ్ళీ ఏదో ఆజ్ఞానంలో పడిపోతున్నాడు. లేకపోతే ఈ శశిరేఖంటే తనకెందుకూ ఇంత అభిమానం? ఆవిడ ఏమయితే తనకెందుకూ? తన కష్టసుఖాలేమైనా పట్టించుకున్నదా, ఆవిడ. తరచి తరచి చూచుకోగా, ఈ శశిరేఖ తనది కాకపోయినా

తనలో ఏదో అలజడికి కారణమవుతున్నట్టు గుర్తించాడతను. లేకపోతే తను అనుకోని ప్రేమాంకుర మేదయినా నిప్పు... పనిచేస్తోందా లోపల? అతని గుండె ఝల్లుమంది. అంతే అయివుంటుంది. లేకపోతే ఈ గుంజాటన దేనికీ? తటపటాయింపు దేనికీ? తర్జనభర్జన దేనికీ? ఆపిల్ల తాలూకు భూత, భవిష్యద్వర్తమానాలకు తను గార్డియనా? ఇంకా నయం. ఎందుకిష్టం లేదు అని తను శశిరేఖ నడగలేదు. అడిగితే ఫెళ్ళున తననీ తన అందాన్నీ వర్ణించి చెప్పగలదు. కుమిలి చావాలిసొచ్చేది. అంత తెలివితక్కువ ప్రశ్న వేయనందుకు తనను తానే అభినందించుకున్నాడు. తనేమైనా స్వతంత్రుడా "మొన్న నచ్చింది, మరి యివాళ్ళ నచ్చలేదు" అని కళాకళలుగా మాట్లాడి నెగ్గించుకునేందుకు... "ఆపిల్ల నా మొహాన్నే చెప్పింది నేనంటే ఇష్టం లేదని" అని పెత్తండ్రితో బతిమలాడుదామా అనుకున్నాడు. అటు శశిరేఖ మేనమామకి ముక్కుమీద కోపం. సంప్రదాయానికి దెబ్బతగిలిందంటే ఎంత మాత్రమూ సహించడు. ఇష్టంలేకపోతే ఇంట్లో గుంభనగా చెప్పుకోవాలా, విచ్చలవిడిగా "నువ్వు నాకఖ్ఖరలేదని" ముఖాముఖీ వరుడితోనే ఘర్షణకి దిగాలా, అని ఆమెని దండిస్తాడేమో? ఆ హింస తప్పుకునేందుకే తనని ఆశ్రయించిందేమో శశిరేఖ. అందాకా వస్తే 'నాకిష్టమేను' అని ఆమెచేత బలాత్కారంగా వొప్పించనూ గలడూ. వొప్పుకున్నట్లు చెప్పించనూ గలడాయన.

మరి ఇహనీ పెళ్ళి ఎట్లా తప్పించగలడో బోధపట్టం లేదు.

శశిరేఖా, తనూ పెంటపాడులోనే పుట్టి, పెంటపాడులోనే పెరిగారు. ఎటొచ్చీ నాలుగేళ్ల నుంచీ తను కాకినాడలో కాలేజీచదువులోనూ, ఆమె గుంటూరు మిషన్ హైస్కూల్లో పింతల్లి గారింటోనూ వుంటూ వచ్చారు. అంచేత అన్యోన్యం చూచుకుందుకు అవకాశాలు సన్నగిల్లినా, తనకి మాత్రం శశిరేఖంటే ఆకర్షణ తగ్గలేదు. చిన్నప్పుడు 'బావ' 'బావ' అని పిలిచేది. తను శశీ అని పిలిచేవాడు. ఆ తీయని కల ఈనాడు ఇట్లా తారుమారయింది.

ఈ పెళ్ళిగాని తప్పిపోతే, మరి పెళ్ళిమాట తలపెట్టగూడదు అనుకున్నాడు. తనకి పిల్ల నివ్వడానికి, కాళ్ళు విరుచుకుంటున్నవాళ్ళెవరూ లేరని తెలుసును. మొట్టమొదటిసారి తన అందంమీదా తన స్తోమతుమీదా తన వునికిమీదా ఒక ఏహ్యాభావం కలిగిందతనికి. శశిరేఖ తనకి సుముఖంగానే వుంటుందని యదాలాపంగా అనేసుకుని చక్కా వూరుకున్నాడు. తెలివి తక్కువగా. ఆమెనని యేమి లాభం? ఆమె రూపసి, చురుకైన పిల్ల. తన పరిస్థితిని అన్నివేపులనుంచీ, చీల్చి చూచుకొని వుంటుంది. బహుశా; తనకి యిల్లా వాకిలా, బలగమా, డబ్బా దస్కమా, అందమా చందమా, దర్జానా? ఏ ఆకర్షణ తనదగ్గర వుందని తనని మోహిస్తుంది శశి? ఇన్నాళ్ళూ ఏదో తన గొప్ప తను వూహించుకుని ధీమాగా బ్రతికాడు. ఒక్క శశిరేఖ తృణీకరించగానే తన అవతారమేమిటో, తన విలువ ఏమిటో; నిలువుటద్దంముందు నిలుచున్నట్టు తెలిసొచ్చిందతనికి. ఆ పరాభవంతో ఒక్కసారిగా కుంగిపోయాడు.

రాత్రి చాల భాగం గడిచిపోయినట్టుంది. వీధిలో లైట్లు గుప్పున ఆరిపోయాయి. ఉపాయం చట్టున స్ఫురించిందతనికి. ఒక నిశ్చయానికి వొచ్చేసాడు.

* * *

పెరట్లో కంచాలు కడిగి పిల్లల మూతులు తుడిచి భోజనాలయిన చోట నీళ్లు చల్లి, మామయ్యకు పొగాకుగొట్టమందిస్తోంది శశిరేఖ. పోస్ట్‌మేన్ ఏదో ఉత్తరమిచ్చి వెళ్లాడు. రామచంద్రయ్య ఆ వుత్తరం చదువుకొని, ఎందుకనో దిగాలుపడి మడతకుర్చీలో కూలబడ్డాడు. శశిరేఖ గమనించింది. అదేమిటో మామయ్య చెప్పేదాకా ఆగాల్సిందేకాని ఈలోగా ఆరాలడిగితే చీవాట్లు తగుల్తాయి. అంచేత అమ్మణ్ణి వొలకబోసిన పౌడరు డబ్బా సర్దుతో అక్కడే ఏదో వొకవంకని తచ్చాడుతూ వుంది. కాని మామయ్య ఏమీ చెప్పదలుచుకోలేదు. రాత్రి ఇంట్లో గుసగుసలు ప్రారంభమయినాయి. ఆ యింటికి, పొరుగునవున్న మెంతివారింటికి వుమ్మడి తలుపొకటుంది. ఇద్దరికి వైరాలు ముదిరితే ఆ తలుపులికి తాళాలు పడతాయి. పొత్తుగా వుంటే గొళ్ళేలు పడివుంటాయి. ఇప్పుడా తలుపులు బార్లా తెరుచుకుని వుంటున్నాయి. ఆ వుత్తర మొచ్చిందగ్గర నుంచీ, ఆ ఇంటివారూ, ఈ యింటివారూ చెవులు తెగకొరుక్కుంటున్నారు. అత్తయ్య సరే, ఆ తలుపుదగ్గర కాపురమే పెట్టేసింది. ఇంట్లో అంతా కారాలూ మిరియాలూ నూరుతున్నారు - కారణం గ్రహించలేకుండా వొచ్చింది.

రాత్రివో నిద్దరోయింతరువాత మెళుకువ వచ్చింది శశిరేఖకి. పంచపాళీలోనుంచి మాటలు వినవస్తున్నాయి - చెవులు దోరబెట్టుకుని వింది. చంద్రరావుకి క్షయవ్యాధి వున్నదని ఆకాశరామన్న వుత్తరము వచ్చిందట మేనమామ రామచంద్రయ్యకి. ఆమె గ్రహించింది. చంద్రరావు కలిపించి వ్రాసివుంటాడు బహుశా. ఆ వీధిన కందికట్లువారికీ, ఈ వీధిన దాపర్తి వారికీ దొమ్మీ జరిగినంత పనయింది మర్నాడు. పెళ్ళికి తెగతెంపులయినాయి.

శశిరేఖకి ఖంగారెక్కువయింది. చివరి కెట్లా పరిణమిస్తుందో యేమిటో. మామయ్య ఇంట్లో అడుగుపెట్టగానే ఆమె గుండె వేగంగా కొట్టుకొంటోంది. ఆపైన గడియవేసుకుని బిక్కు బిక్కుమంటూ కూచుంటుంది. పెళ్లిచెడిన కారణంగా తను కాకపోయినా తన జాతక చక్రం గురి అవుతోంది అందరి ఆగ్రహాలకీ. అట్లా తలదాచుకుందుకు ఆస్కారంలేదు. ఇంటిపని - అందుకోకపోతే అత్తయ్య సాధిస్తుంది. మామయ్య కేకలేస్తాడు. వొదిన పిల్లిమీదపెట్టీ, పిచికమీదపెట్టీ సూటీపోటీ మాటలంటుంది. మొహం చూపితే అంతా కొరకొరలాడుతున్నారు. తలదాచుకుంటే అంతా సాధిస్తున్నారు. సెలవలెప్పుడైపోతాయా అని కూచుంది.

మామయ్యకి చంద్రరావంటే ఎంతో అభిమానం. అతను చాలా బుద్ధిమంతుడు. అతని లోటుపాట్లన్నీ అతనే తనతో వొకసారి ప్రస్తావించి చెప్పాడు. తనకి చిల్లిగవ్వలేదనీ ఇంట్లోగానీ, ఆస్తిపాస్తుల్లోగానీ పెత్తండ్రివల్ల తనకి సంక్రమించేది పూరిపుడకైనా వుండదనీ స్పష్టంగా చెప్పాడు. బి.యస్.సి. పాసయిన తరువాత వుద్యోగం దొరికితే సరేసరి. లేకపోతే ఏ పెన్సిలు మేన్యుఫాక్చరింగో పెట్టుకుంటాననీ ప్రస్తావించాడు. ఈ రహస్యం ఎందుకు బైటపెట్టలేదా అని మీమాంస పట్టుకుంది మామయ్యకి. అతన్నే అడిగి తేల్చుకుందామనుకున్నాడు. ఎవరైనా దుర్మార్గుడు అతనంటే గిట్టని వాళ్ళు ఈ అభాండమతని నెత్తిన వేసారేమో.

మాధవరంలో మున్నంగివారు అటు కందికట్లువారికీ, ఇటు దాపర్తివారికీ కావలసిన బంధువులు. మున్నంగివారింట్లో పెళ్ళికి ఆ యింటివారూ, ఈ యింటివారూ తరిలివెళ్ళారు.

సాయంత్రం క్రీనీడలు పొడుగు సాగుతున్నాయి. పెళ్ళివారిల్లు కిటకిటలాడుతోంది. శశిరేఖకి చిరాకుగా వుంది. మేనల్లుడు బాజీని తీసుకుని షికారుగా బల్లకట్టుదాటి పంటకాలువ కెగువని బాడితిచెట్టు నీడని చాలా సేపు కూచుని; పొద్దుకుంకేవేళ తిరుగుమొహం పట్టింది. మలుపు తిరగగానే కాలవగట్టు వాలుమీద సరుకుచెట్ల క్రీనీడని ఇసుకలో టర్కీతువాలు పరుచుకుని చదువుకుంటున్నాడొక కాలేజీ కుర్రాడు. గబగబ అడుగులేసింది. అతను చంద్రరావు: రామయ్యగారి తాలూకు వచ్చారని తెలుసుగాని, చంద్రరావు వచ్చాడనుకోలేదు.

వెదకపోయిన తీగ కాలికి తగిలినట్లయింది. ఈ వారంరోజులలోనూ అతనెంతో చిక్కి పోయాడు. కళ్లల్లో నిద్రాభారం కనిపిస్తోంది. ఇంత పరకాయించి ఎవరివంకా చూడలేదు తనింతవరకూ. అతనికి తన కృతజ్ఞత చెప్పుకోవలసి వున్నది. అతనితో మాట్లాడాలిసిన పని వున్నది కూడా. అతని వ్యాధినిగూర్చి అతనినే అడిగి తెలుసుకుంటానన్నాడు మామయ్య. "ఎవరో గిట్టనివాళ్లు వ్రాసి వుంటారు. నా కట్లాంటి వ్యాధి ఏమీ లేదు" అని చంద్రరావు అన్నాడా మామయ్య తప్పకుండా అతన్ని నమ్ముతాడు. అతనంటే మామయ్యకంత గురి. నిజానికి అతని కట్లాంటి వ్యాధి వున్నదని ప్రచారం కావడం తనకెంతమాత్రమూ యిష్టంలేదు. దానివల్ల తన కుపకారం జరిగినా అతని భవిష్యత్తు అప్పుడే చాలావరకు భగ్నమయిపోయింది. అతిసామాన్యమైన సంసారులుకూడా అతనికి పిల్లనివ్వడానికి జంకుతున్నారప్పుడే. తన సంబంధం నిశ్చయం కాకపూర్వం అతని కోసమెగబడినవాళ్లంతా "ఇంకా నయం మనం తొందరపడలేదు" అని, ఇహ నా ప్రసక్తి విరమించుకున్నారు. - ఆగింది.

అతను కన్నెత్తి చూడలేదు - కొంచెం దూరంగా కూచున్నది. "ఆ ఉత్తరం నువ్వేనా రాస్తా బావా" అని అడిగింది వోరగా చూస్తో. అతనింకా పుస్తకం చదువుకొంటూనే వున్నాడు. చాలా కోపంగా వున్నట్టుంది. ఆ పరిస్థితిలో వాళ్ళిద్దరినీ ఎవరైనా చూచినా ఏమైనా అల్లి పారెయ్యగలరు. ఆమె అభిమానం కొంత గాయపడిందికూడా. ఉన్నట్టుండి "కసితీరిందా?" అన్నాడు చంద్రరావు. "బావా ఎందుకట్లా వ్రాసావు? ఈ పెళ్ళితప్పించడానికి, నీ విట్లాంటి విపరీతమైన పంథా తొక్కుతావని తెలిస్తే నేను తప్పకుండా వారించేదాన్ని..." అతనిక పుస్తకం మూసేసాడు. "ఇదిగో శశీ, పిచ్చివాలకంగా మాట్లాడకు... నా యింట్లో నాకెంత స్వాతంత్ర్య మున్నదో నీకుమాత్రం తెలియదూ?"... కాలి బొటనవ్రేలితో రాస్తూ మౌనం వహించింది శశిరేఖ. "శశీ" అని తనని పిలవడంలో వున్న చనువూ ఆంతర్యమూ గుర్తుపెట్టుకుంది. మళ్లీ పుస్తకం చదువుకొంటున్నాడతను. అతనివంకే చూస్తూ కూచున్నదామె. అంత త్వరగా వెళ్ళిపోవాలని లేదు. "అవునుగాని నాకు తెలియకడుగుతాను. నాకు క్షయవ్యాధి వున్నదని ఇంటింటా వాడవాడలా నాలిక భుజమ్మీద వేసుకుని చాటింపేస్తేనేగాని మీకు తృప్తితీరదా యేం?"

"నేనేంచేశాను చెప్పు బావా" అంటున్నది శశిరేఖ.

"నువ్వేమీ చెయ్యలేదనే అడుగుతూంట."

"నాకు తెలియనివ్వలేదు నిజానికి."

"అదిగో తెలిసింతరవాత నువ్వు తీసుకున్న చర్య ఏమిటో చెప్పు, మీ మామయ్యతోగాని,

అత్తయ్యతోగాని, అతని సంబంధం మనమెట్లానూ వొదులుకుంటున్నాముగదా, అతని పేరు యాగీ చెయ్యటమెందుకు మనకీ, అని వొక్కమాట చెప్పి చూచావా నువ్వు?" తనవంక చూడకుండా చూపుడు వ్రేలు మాత్రం తనవేపు చురుగ్గా చూపుతూ సమాధానం కోసం ఎదురుచూస్తూ. నిలువునా నీరయిపోయింది శశిరేఖ. అతనివల్ల తనకి జరిగిన ఉపకారాన్నీ తనవల్ల అతనికి జరిగిన అపకారాన్నీ పోల్చిచూచుకుని... నిజమే అతని భవిష్యత్తు మట్టిపాలవుతూంటే తను చేసిందేమిటి? తనకఖ్ఖర్లేని పెళ్ళి నిలిచిపోయిందే చాలని మురవడంకన్నా; అపరాధం వొప్పుకొని మౌనంగా వూరుకుంది. "అట్లా వుండాలి - అయినా నీకేమి పట్టిందిలే వెళ్ళు - నీ సంకల్ప మీడేరిందిగా: ఇహ కోరుకున్న వరుడ్ని పెళ్ళిచేసుకుని హాయిగా కులుకుతూ సంసారం చేదువు గానిలే. ఈ ప్రచారంవల్ల నాకు అదనంగా కలిగే నష్టమేమీ లేదులే, నీస్వార్థం ఎంతవరకు పోయిందో చూపుతున్నాను నీకు అంతే. నాకింక పిల్లనిస్తామనికూడా ఎవరూ రారని మురుస్తున్నావు గావును. పెళ్ళీపెటాకులూ ఆనాడే మానుకున్నాను. నువ్వు నా అందాన్ని గురించి ఉపన్యాసమిచ్చిన రోజున" అని వొక్క బిగిని తన అక్కసంతా తీర్చుకున్నాడతను.

శశిరేఖ "నా తొందరపాటుకి క్షమించు బావా." అని కంట తడిపెడుతూ వెళ్ళిపోతోంది. తన తెలివి తక్కువకి తనని తానే నిందించుకున్నది. ఏమనాలో తోచనూ లేదు. తన కృతజ్ఞత వెల్లడించాలనుకొంది. మామయ్య అతన్ని అడిగి ఏమిటో తేల్చుకోవాలన్నాడు. ఏమని చెప్పదలచు కున్నాడో ఆరా అడుగుదామనుకొన్నదీ. అతని ధోరణి బాగుండ లేదు. లాభం లేదు. వెళ్ళిపోతోంది. దీనత్వంలోకి దిగజారి వెనక్కయినా తిరిగి చూడకుండా వెళ్ళిపోతున్న ఆ అందాలరాశిని అలవోకగా చూచాడతను. ఆమె జడ పడగెత్తిన నల్లత్రాచుపామై కదిలిపోతోంది. పరవళ్ళు తొక్కుతూ ఆమె వెంటపడుతున్న పంటకాలువతోపాటు అతని చూపులు కూడా చూపందేవరకూ ఆమెను వెన్నంటే వున్నాయి.

శశిరేఖకి రాత్రి అన్నం రుచించలేదు. రాత్రి అంతా నిద్దరపోయిం తరువాత తలగడ కన్నీటి కాలువలుగా ఎంతోసేపు ఏడిచింది. ఆ బాధ ఏమిటో తెలియదు. నిజంగా అతని కపకారం చెయ్యాలని తనకి లేదు. కాని అపకారం జరిగింది. అపకారం ఇంతా అంతా కాదు. అతనూ తల్లి దండ్రులు లేనివాడు. ఏవిధమైన ఆర్థికస్తోమతూ లేనివాడు. స్వతంత్రంగా బ్రతకలేని వాడనీ కాదు. గొప్ప అందకాడు కాదనీ కాదు. అతన్ని ఎంచేతనో వరుడుగా స్వీకరించ లేకపోయింది. లోలోపల తరిచి చూచుకుంది మొట్టమొదటిసారిగా. అతను చాలా అపోహ పడుతున్నాడు. తనకెవరిమీదనో మోహమున్నదని అనుకుంటున్నాడు బహుశా. నిజానికి తన మనస్సు ఎవ్వరిమీదా వాలలేదు. మనసులూ, మమతలూ, విరహాలూ, వ్యామోహాలు ఇంకా తననింకా ఆవరించలేదు.

కోటు చిలకకొయ్యకు తగిలిస్తూ మామయ్య అత్తయ్యతో చెబుతున్నాడు. శశిరేఖ జాగ్రత్తగా వింది. చంద్రరావుతో ఆ ప్రస్తావన తెచ్చాడట. నిజమేనని తక్షణం వొప్పుకున్నాడట. అట్లాంటి లోపాన్ని స్వార్థం కొద్దికీ దాచిపెట్టినందుకు చేతులు పట్టుకుని క్షమాపణ వేడుకొన్నాట్ట. మామయ్యకి కళ్లు చెమ్మగిల్లినై. అంత చక్కని కుర్రవాడికి అట్లాంటివ్యాధి! ఎంత బుద్ధిమంతుడు!! ఎంత

వుదారగుణమతనిది. ఎంత తెలివి తేటలైనవాడు. కాలేజీలోనూ, ఆ వూళ్ళోనూ అతని కెంత మంచి పేరు, "ఇంతకీ శశి దురదృష్టవంతురాలు" అని పెదవి విరిచారంతా. శశిరేఖకిదంతా ఆశ్యర్యంగా వున్నది. ఇంకా అతను "నాకు వ్యాధిలేదు. సింగినాదంలేదు. కావలిస్తే డాక్టరు పరీక్ష చేయించుకో"మని నిగ్గదీస్తాడేమో ననుకుంది. అతని మాటలంటే మామయ్యకెంతో గౌరవం. ఆ చురుకు చూపుల వెనుక, కరుకుమాటలవెనుకా తనంటే ఎంత మెత్తగా స్పందించే హృదయమున్నదో, ఆమెకవగాహనయింది. తననించీ యేదో వొక ఆత్మీయతని పుణికి పుచ్చుకుంటున్నాడా అనిపించింది.

* * *

చంద్రావు, రఘూ క్లాసుమేట్లూ, రూముమేట్లూ కూడా. ఆ వేళ రఘు మంచి బందోబస్తుగా టాయిలెట్టయ్యాడు. అందమైన హవానా సూటు బనాయిస్తూ, తచ్చాడుతున్నాడు గదిలో. చంద్రావు, తన క్లాసు పుస్తకాలలో ఫొటోలు చింపి అవతల పారేస్తున్నాడు. అట్లాంటి ఒక ఫొటో రఘుమీద పడింది. ఏమిట్రా యిది. ఇంత చక్కని ఫొటోని చించి పారేస్తున్నావట్రా. నీ కఖ్కరలేకపోతే ఇట్లా పారెయ్యి అన్నాడు రఘు. "ఫొటోలతో కర్మయేమిట్రా, అట్లాంటి అసలైన పిల్లవొకతె సాక్షాత్తూ మా వూళ్ళోవుంది. కావాలంటే వెళ్ళితెచ్చుకో" అన్నాడు చంద్రావు. "నిజం?" అని ఫొటోవంక కొంత పరిశీలనగా చూచుకున్నాడు రఘు. ఆవేళ ఒక సంబంధం చూచుకుందుకు వెళుతున్నాడు రఘు. ఏదో ఒక పల్లెటూరిపిల్ల, ఇక్కడ వాళ్ళ బంధువుల యింటికి వచ్చిందట, గణపతి నవరాత్రులకు. చూచిపొమ్మని ఆహ్వానం వచ్చిందతనికి. స్నేహితులిద్దరూ పెళ్ళిచూపులకి బయలుదేరారు.

రఘు ధనవంతుల బిడ్డ. పిల్ల అందం మీదా, చదువు మీదా చూపతనికి; సంప్రదాయం మీదా. కట్నంమీదా చూపతని తండ్రికి. ఆయన నిర్ణయించిన సంబంధమితనూ, ఇతను అవునని తలవూపిన సంబంధం ఆయనా రద్దుచేసుకుంటూ వస్తున్నారు. రఘూ భయస్తుడు. ఆదర్శాలకీ, ఆశయాలకీ పుస్తకాలలో యిచ్చినంత విలువ ఆచరణలో ఇవ్వడం సాహసమన్న మతంలో మనిషి, "నీకు నచ్చిన పిల్లను చేసుకోరాదుట్రా" అంటే పితృభక్తిని ఆదర్శంగా చెపుతాడు. పోనీ పెద్దవాడు ఆయన నిర్ణయించిన సంబంధమేదో ఆమోదించరాదా అంటె, అమ్మోపిల్ల అందంగా వుండాలి, చదువులూ, సంగీతాలూ వెలిగిస్తూండాలి అని గొంతెమ్మ కోరికలు వెళ్లబోస్తాడు. "ఇట్లాగయితే నీకు పిల్ల అమిరినట్టే" అని వొకసారి చంద్రావు ఎత్తిపొడిచాడు. "మించి పోయిందేముందీ, అన్నీ అమిరితేనే చేసుకుంటాను" అని సారాంశం తేల్చాడు రఘు. అంటే కావలసిన కట్నాలూ, కానుకలూ, లాంఛనాలూ ముట్టజెప్పి, అందమూ చందమూ అమరిన పిల్లని, చదువులూ సంగీతాలూ నేర్చిన పిల్లని, సమర్పణచేస్తే దయా ధర్మభిక్షకింద స్వీకరిస్తాడు. అదీ అతనికి చాతనయింది.

పెళ్ళికూతుర్ని తీసుకొచ్చారు. గుమ్మడిపువ్వులో మంచుబొట్టులా పచ్చని తీవాసీమీద పొందికగా కూర్చుంది శశిరేఖ. చంద్రావు తెల్లబోయాడు. పెళ్ళిచూపులయినాయి. పక్కకి తీసికెళ్ళి "ఈ పిల్లనెక్కడో చూచినట్టుందిరా" అన్నాడు రఘు. "ఆ ఫొటోలో పిల్లరా" అన్నాడు చంద్రం.

"ఆ?" అని తెల్లబోయాడు రఘు. "అయితే, ఇహనేం, కట్నమూ గట్రా లావుగా యిప్పించారేయ్" అని గునిసాడు రఘు. సరిపోయింది రామయ్యగారూ వచ్చారు. రఘూని తప్పించి లోపాయి కారీగా మాట్లాడుకున్నారు. రఘూ పరిస్థితులు సాకల్యంగా విడమర్చి చెప్పాడు రామయ్యగారికి. అన్నివిధాలా అవలంభించదగిన సంబంధమన్నాడు. పెళ్ళికొడుకును వొప్పించే భారం నీదేనని రామయ్యగారు అర్థించారు. "ఇదిగో, ఇప్పుడె వుపక్రమిస్తున్నా" అని చంద్రరావు "వొరేయ్ అబ్బాయీ చెబుతున్నా విను డబ్బు శాశ్వతం గాదు. అగ్నిహోత్రంలాంటి కుటుంబం, వజ్రపు నెరుసుల్లాంటి పిల్ల. చదువులకు సరస్వతి, పాట పాడిందంటే మాటలు పెదవులమీదనుంచి వస్తున్నాయో, వీణతీగలమీదనుంచి వస్తున్నాయో గుర్తించడం కష్టం. నీ యింటి కొక వెలుగనుకో" అని ముగించాడు. బావుంది వర్ణన శశిరేఖ కిటికీలోంచి చూస్తూ సిగ్గుపడింది. రఘు చాలాసేపు వున్నాడు. చంద్రరావొక స్నేహితుడిగా హితైషిగా, పెద్దమనిషిగా, మధ్యవర్తిగా ఎన్నో విధాల బోధించి చూసాడు. "పిల్ల నచ్చిందీ" అని అతనిచేత పలికించడానికి రెండు గంటలు పట్టింది. ఆఖరికి ఒక మాట యిచ్చాడతను. కట్నాలేమీ ఇవ్వకపోయినా తండ్రికి నచ్చజెప్పి చూస్తానన్నాడు. ఆయన అంగీకారం లేనిదేమటుకు తను స్వతంత్రించనని నొక్కిచెప్పాడు. కొంత నయమని పించింది. రఘు వెళ్లిపోయాడు.

చంద్రరావు ఆ రాత్రి భోజనాని కుండిపోయాడు. పంచపాళీలో కుర్చీ వేసింది శశిరేఖ. కూచ్చున్నాడు. ఎవరూ లేరు. "నచ్చాడా" అని ప్రశ్నించాడు ఆంతర్యంగా. సిగ్గుపడింది. "మళ్ళీ కొంపముంచకు, మహాతల్లీ" అన్నాడు. హాస్యంగా నవ్వింది. శశి అత్తయ్య వొచ్చింది. చిన్నతనం నించీ ఎరిగున్న మూలాన అతనంటే ఆవిడకెంతో అభిమానం. "జరిగిందేదో జరిగిపోయింది. నువ్వు కాబట్టి అన్నీ మర్చిపోయి తల్లీ తండ్రీ లేని పిల్లయినందుకు ఇంత శ్రమ తీసుకుంటున్నావు నాయనా. ఇంకొహరయితే గర్భ శత్రువులుగా మారిపోయేవారు. నీ పెత్తండ్రి సరేసరి మమ్మల్ని చేస్తున్న యాగీ ఇంతా అంతా కాదు" అని ఏకరువు పెట్టిందామె. "తప్పంతా నాదేనండి. ఆ సందర్భంలో నా లోపం నేను చెప్పేసి వుండాల్సింది మీకు. భగవత్కృపవల్ల మీరెట్లా తెలుసుకున్నారో గాని నాకాశ్చర్యమయింది. లేకపోతే శశి జీవితం గంగపాలయ్యేది." అని నేరస్థుడల్లే తల వంచుకున్నాడు చంద్రరావు. "విచారించకు నాయనా, నీ మంచితనమే నిన్ను రక్షిస్తుంది" అని వొదార్చిందామె. శశిరేఖ గది గుమ్మం దగ్గర వోరగా నిల్చుని వింటోంది. పాపం తనకోసమని అతనెంత అసహ్యకరంగా, అవమానకరంగా నటించాలిసొచ్చిందో: తలుచుకొంటే, ఆమె అంతరాత్మ ఘోషించింది. భోజనాల వేళయింది. శశిరేఖ అప్పడాలూ, వొడియాలూ వేయించింది. మామయ్యకీ, చంద్రరావుకీ, వెండి కంచాలుంచి వడ్డనకుపక్రమించబోయింది. "మామయ్యకి తరువాత వొడ్డిస్తువుగానిలే" అన్నది అత్తయ్య. "అతనికొక్కడికి కేటాయింపుగా వొడ్డిస్తే ఏం బావుంటుందీ" అని కించబడుతోంది శశి. "చెప్పిన మాట వినవమ్మా తల్లి, క్షయంటే దారుణమైన అంటువ్యాధి నీకు తోచదు, చెబితే వినవు, చచ్చేచావయింది నాకు" అని చీదరించుకున్నదామె. కంచాలు తీసి వొక్కటే విస్తరివెయ్యడం చూచాడు చంద్రరావు. గ్రహించాడు. తను భోజనానికి నిలవడం పొరబాటు. చెయ్యి కడుక్కుని పంచపాళీలోకి వచ్చేస్తూ గుమ్మం దగ్గర ఆగి విన్నాడు. "నువ్వే ఎత్తు ఆ విస్తరి. అతనెత్తేస్తూంటే వొద్దని సైగచేస్తావెందుకూ. నువ్వు? అనుభవించు"

అని తుస్కరిస్తోంది అత్తయ్య. తను వ్యాధిగ్రస్తుడన్న సంగతి ఘడియ ఘడియకి జ్ఞాపకముంచుకోవాలిహను. రామయ్యగారితో మాట్లాడి వెళ్లిపోతున్నాడు చంద్రరావు. తలుపు వేసుకుందుకు శశిరేఖ వచ్చింది. "చెప్పేస్తాను" అంది.

"ఏమనీ"

"నేనే ఆ వుత్తరం నీ చేత వ్రాయించానని నీ క్షయమాట అబద్ధమనీ"

"నష్టమెవరికో ఆలోచించి చూచుకో." అని చక్కాబోయాడు.

* * *

పొద్దున లాడ్జిలో రఘు చదువుకొంటూ, చంద్రరావు దగ్గరకొచ్చి, "ఏమిరోయ్, మా వూరు పిల్లంటున్నావు, నీకేమయినా పాతపురాణమేమిట్రా" అన్నాడు చటుక్కున. ఏడిసినట్టేవుంది. ఆవిడకీ తనకీ మధ్య ప్రణయకాండ ఏమీ నడవలేదని వాడి బుర్ర కెక్కించే సరికి తలప్రాణం తోకకి వచ్చింది. కొంత అసత్యమూ చెప్పాలిసొచ్చింది. కొంతమంది ఎంత కుళ్ళుగా ఆలోచిస్తారూ!

సెలవుల్లో రఘు సర్పవరం వెళ్లిపోయాడు. చంద్రరావూ రామయ్యగారూ సర్పవరం బయలుదేరి వెళ్లారు. సంబంధం ఖాయం చేసుకుందుకని, రఘు తండ్రి సూరపరాజుగారు అతిలౌక్యుడు; ఆయన కొరుకుపడలేదు.

సెలవుల్లో చంద్రరావు వెళ్లలేదు. అతనూ పెత్తండ్రీ ఘర్షణ పడ్డారు. ఏవో అడవారకం సంబంధాలకి... తన మెడలు విరుద్దామని చూస్తాడు. దానితో అతను సెలవులలో పెంటపాడు వెళ్లడం పడలేదు. కాకినాడలోనే వుండిపోయి మూడు నాలుగు మంచి ట్యూషన్‌లు ఏర్పాటు చేసుకున్నాడు.

* * *

రకరకాల సంబంధాలు చూసారు. చంద్రరావూ రామయ్యగారూ కలిసి. రామయ్యగారు చూద్దామనుకొన్నవి కొన్నీ, చంద్రరావు ఎరికలో వున్నవి కొన్నీ, "డబ్బెవడికి కావాలండీ, బోగంది గడిస్తుంది. పిల్ల చక్కదనమూ సంప్రదాయమూ కావాలిగాని" అని ప్రారంభించి, తీరా ముగ్గులోకి దిగింతరువాత కట్నాలూ, లాంఛనాలు ఆడబడుచుకెంతో, అలక కెంతో, మనుగుడుపుకెంతో, కార్యానికెంతో, బాలతొడుగెంతో రూపాయణా పైసలతో అనుకున్న అంకెకి అందివస్తేనే గాని వొక తెన్నుకురాని సంబంధాలు, పూటకి టికాణా లేకపోయినా పిల్ల పెళ్ళికున్నదీ అనగానే కట్నమెంత యిస్తారూ అన్న బేరంతో మొదయ్యే సంబంధాలు, లక్షలున్నాయనిపించి ఆఖరికి వున్న ఆస్తులూ చేసిన అప్పులూ లెఖ్ఖ వేసి చూస్తే అంకె మిగలకపోయినా ఆకాశయానం చేసే సంబంధాలు, నీటూగోటు బోటుగా పెట్టుకుని చూపదగిన ఆస్తులు లేకపోయినా మా అమ్మమ్మ ఆస్తి నాకే వస్తుంది, మా మేనత్త నాకే రాస్తుంది. అని గాలి మేడలలో కూచుని పంకాలు లాగించుకోవాలని చూసే సంబంధాలు చూచి చూచి ప్రాణం విసిగింది.

శశిరేఖ అన్నీ వింటూనే వున్నది. "బిళ్లపెట్టుగా అంతా వొచ్చి పడ్డాము ఒక రోజా, ఒక

వారమా, మళ్లీ వస్తామ"ని చెప్పి రామయ్యా భార్యా పిల్లలూ, శశిని మాత్రం కాకినాడలో పినతల్లి గారింట దిగవిడిచి వెళ్లారు. చంద్రరావు తరచు రావడంలేదు. వచ్చినా తనవంక చూడ్డంగాని తనతో మాట్లాడడంగాని పూర్తిగా మానుకున్నాడు. శశి పినతండ్రి కలవాడూ, చాలా పెద్దమనిషి. ఆయనా తాపత్రయపడుతూనే వున్నాడు. చంద్రరావు గ్రహించాడు. ఎవరెంత తాపత్రయపడినా పెళ్ళిఖర్చులు మినహా, కట్నాల రూపేణాగాని కానుకలరూపేణాగాని చిల్లిగవ్వ భరించేవారెవ్వరూ లేరని.

శశిరేఖ చంద్రరావుతో ఆంతర్యంగా మాట్లాడాలనుకొన్నది. తన కష్టసుఖాలు. ఎవరితోనూ అంతవరకూ ప్రస్తావించని సాధక బాధకాలు అతని ముందు ఏకరువు పెట్టాలని తపనపడింది. కాని అతను తనచుట్టూ వొక గోడలాంటిది కట్టేసుకుంటున్నాడు. తను తొంగిచూచేందుకు వొక కిటికీ అయినా వొదలని ఇనుపగోడ. ఆమధ్య వొకసారి పెంటపాడు వెళ్ళి వచ్చింది. చంద్రరావు అక్కడికి రావడమే లేదట. రామయ్యగారుగాని, ఆయన తాలూకుగాని అతని విషయం పట్టించుకోనే పట్టించుకోరు. అతను మాత్రం మా పెద్దనాన్న, మా పెద్దనాన్న అని పూనుకుంటాడు. అతని జీవయాత్ర అంతా నిగూఢమయింది. అతని కష్టనిష్ఠూరాలు అతను చెప్పుకోగా ఆమె యెప్పుడూ వినలేదు. అతని పుస్తకాలకిగాని, జీతాలకిగాని, తిండితిప్పలకుగాని పైసా యివ్వడు పెత్తండ్రి, మరి యెట్లా బండిలాగు తున్నాడో భగవంతుడికే తెలియాలి. తనకిగాని, తన మేనమామకిగాని తమ పనులమీద వినియోగించుకోవడం మినహా అతని కెట్లా గడుస్తుందో, ఆలనా పాలనా సూచనగానైనా అడిగి తెలుసుకుందామన్న శ్రద్ధ లేదు. తన మేనమామ సరేసరి అతను రాగానే అక్కడ సంబంధం గొడవతోనూ, ఇక్కడి సంబంధం గొడవతోనూ అతి ఆత్రంగా అతన్ని తోమితోమి, భోజనాలవేళ దాటినా, భోజనానికి వుండమని లాంఛనప్రాయంగానైనా అనడు. ప్రయాణంలోనూ గట్టా అతని ఖర్చులు అతనే భరిస్తున్నట్టు మామయ్య ధోరణిలో ఒకనాడు పసిగట్టింది. మామయ్య సంగతి తెలీదూ! తనని ఆ బంధువుల ఇంట్లోనూ ఈ బంధువుల యింట్లోనూ నెలలతరబడి వుంచేస్తాడు. తొందరపడి వాళ్ళేమనుకుంటారోనని తనంతట తానే ఇంటి కొచ్చేస్తే కేకలు వేస్తాడు. ఒక పెళ్ళిచూపులికి ముస్తాబవుతూంటే ఇంటి దగ్గర సిల్కుచీర మర్చిపోయివచ్చిందని తనని పట్టుకుని ఝూడించేసాడు చంద్రరావు సమక్షంలో. ఇంటిదగ్గిర తనకి నిజంగా వొక సిల్కుచీర వున్నట్టు. చంద్రరావు వొక జార్జెట్ సిల్కుచీరకొని తీసుకొచ్చాడు. ఈసారి పెంటపాడునుంచి రాగానే పైక మిచ్చేస్తానెల్లమ్మని, మామయ్య చంద్రరావుతో రెండుమూడుసార్లు స్పష్టంగానూ, ఆ తరవాత నసుగుతోనూ అన్నాడు. రోజులు గడిచింతరవాత మర్చిపోయినట్టు నటిస్తున్నాడు. ఆ చీర కట్టుకొన్నప్పుడల్లా తన వొళ్ళు గరిపొడుస్తుంది.

కాకినాడలో పినతండ్రియింట్లో ఆమెకి కొంత చనువున్నది. ఆయనకి శర్వరుటాకీసులో భాగముంది. నెలకి 40 పాలు టిక్కెట్లు వస్తాయి. పినతండ్రికొడుకు రవణని ఎనిమిదేళ్ళ కుర్రకుంక వొకడున్నాడు. వాడు చీటికీ మాటికీ శశిరేఖని సినిమాకి తర్లించడం మరిగాడు. కథా, కథలో చిన్నచిన్న ఘట్టాలూ రసవంతంగా విడమర్చి చెబుతుంది. అంచేత చూచిన సినిమాకే మళ్ళీమళ్ళీ అమెను వేధించి తీసుకెడుతూ వచ్చాడు. చంద్రరావుకిప్పుడు పరీక్షలయిపోయినై. లాడ్జీలో వొక గది తీసుకొని వొంటరిగానే వుంటున్నాడు. లాడ్జి సినిమానుంచి వచ్చే తోవలోనే వున్నది. వచ్చీ,

పొయ్యేటప్పుడు అది వొక ఆకర్షణగా పనిచేస్తోంది ఆమెలో, ఒకటి రెండుసార్లు అతని లాడ్జి పక్కనే రవంతసేపాగి భయంగా నిల్చుని తిరిగి వచ్చింది. ఎప్పుడు చూచినా ఆ మేడగది కిటికీదగ్గర చదువుకుంటూ కూచుంటాడు. పరీక్షలయినా ఏమిటో చదువు, మేడంతా చీకటిమయం. అక్కడమాత్ర మొక చిన్నలైటు, ఆ లైటు వెలుగున చట్రంలో బస్టుఫొటోలా, అతను తదేక దీక్షగా చదువుకుంటూ కూచునే భంగిమా. ఒకనాడు రెండో ఆట అయిన తరువాత తిరిగివస్తోంది రవణతో. వీధి వీధంతా నిర్మానుష్యంగా వున్నది. అతను మాత్రమింకా ఏదో రాస్తూ కూచున్నాడు. తన కోసం అంతంత తాపత్రయాలు పడే వొక ప్రాణి, తన హృదయంలో ఇంతచోటు దొరుకుతుందేమోనని గాలిస్తున్న ఆ చిన్న మెదడు అట్లా ఆ పుస్తకాలలో లీనమయిపోయివుండటం కొంత కష్టంగానే వుంది. అతనేమి చేస్తుంటాడో, ఎట్లా కాలక్షేపం చేస్తుంటాడో తెలుసుకోవాలని మనస్సు రెపరెపలాడుతోంది. వెళ్ళి పలకరించాలనుకుంది. అంతరాత్రివేళ ఏమనుకొంటాడో?... వెళ్ళింది. పక్కని రవణ వున్నాడుగా. ధైర్యం తెచ్చుకుంది. వొక్కొక్కటే మెట్లు ఎక్కి, నిలబడింది గదిలో. అతను వులిక్కిపడ్డాడు. "ఎక్కడనించీ?" అతని ప్రశ్నలోనే చూపులాగిపోయినాయి. ఆమె గది అంతా కలియజూచింది. పుస్తకాలక్కడా, ఇక్కడా చెల్లాచెదురుగా లేవు. వుంటే సర్దుదామను కున్నది. కూచోమని సైగ చేసాడు. ఉత్తరాలు కొన్ని టేబిలుమీద అడ్డదిడ్డంగా పడివున్నాయి. "వూచకి గుచ్చుకోరాదూ?" అని వుపక్రమించింది. "అవి ఇంకా పరిశీలించాలిసి వున్నదిలే" అని వారించాడు. క్యాలండర్లో పాత నెలల కాయితాలు చింపుదామని బయల్దేరింది. "అందులో కొన్ని తారీఖులు గుర్తు చూచుకోవాలిలే చింపకు, చింపకు" అని అభ్యంతరాలు పెట్టాడు. అతనిమీద కోపమొచ్చింది. తనచేత ఏవిధమైన పనులూ చేయించుకోగూడదని మతంగావును. ఏమిటో తెగ వ్రాస్తున్నాడు. కాయితాలతని చేతుల్లోంచి చనువుగా లాక్కుని చదివింది. అర్థంకాలేదు.

"ఏమిటిది?"

"ఒక వ్యాసం లే"

"దేనిని గురించీ?"

"వృక్షశాస్త్రంలో వొక థీసిస్"

"ఎందుకూ సెలవలలో?"

"ఒక పోటీ పరీక్షకని"

ముక్కచ్చు ముక్క, ముక్తసరిగా సమాధానం చెప్పాలి గావును?... చిరాకుపడింది.

"చాలా కష్టపడుతున్నావు. ప్రైజు కొట్టేలా వున్నావులే" అన్నది... తలవొంచి నిట్టూర్చాడు... వెళ్ళిపోబోయింది. కదిలిద్దామని "కూచో, ఏం భయంగా వున్నదా?"

"భయమెందుకూ" పైటకొంగు తెగ మెలివేస్తోంది.

'ఏమోలే'

'కొంచెం చెడ్డవాడయినా బావుణ్ణు'

"ఎందుకూ?"

"కాస్త భయమైనా నటించేదాన్ని"

కిలకిల నవ్వి మెట్లు దిగింది రవణతో, అతను కిటికిలోనించి చూస్తూ నిలబడ్డాడు. "ఈమె వొక కొత్త శశిరేఖ!" అనుకున్నాడు. శశిరేఖ గబగబా వెళ్ళిపోతోంది. వెనక్కి తిరిగి చూడగూడదనుకుంది. కాని అతను కిటికీదగ్గర నిల్చుని చూస్తున్నాడా లేకపోతే తక్షణం వ్రాతలో పడ్డాడా తెలుసుకుందుకు ఆత్రంగా వుంది, వెనక్కి తిరిగిచూచింది. అతను చూస్తూనే నిలబడ్డాడు. ఎక్కణ్ణించో వల్లమాలిన సిగ్గు ముంచుకొచ్చింది. అడుగులు తడబడ్డాయి. ఎందుకు చూచానా అని కించపడ్డది.

ధోరణి చూస్తే, సర్పవరంలో రఘు సంబంధమింకా మామయ్య వదులుకోలేదు. చంద్రరావు అడపా దడపా సర్పవరం వెళ్ళివస్తున్నాడు. రఘు తండ్రి అతి లౌక్యుడు. తొంటచెయ్యి చూపడానికి తొంభై రోజులు తీసుకుంటాడు. అక్కడ జరిగిన మాటలూ వాళ్ళధోరణి వింటోంటే శశిరేఖకి చిటచిటలాడింది. అసలీ మధ్య సంబంధాల గాలింపుల్లో ఆమెకి ప్రపంచం చాలామట్టుకు అవగాహనయినట్లనిపించింది. పెద్దమనుషులుగా హుందాగా రొమ్ములు విరుచుకునే యీ మగరాయిళ్ళలో ఎంతమందికి నిజమైన జీవితపు విలువలు తెలుసునో, ఎన్నెన్ని స్వార్థాలు ఎన్నెన్ని మారువేషాలలో మనుషుల్ని నడుపుతవో ఆలోచిస్తే వొకవిధమైన విరక్తి కలిగింది. చంద్రరావుకి తన అభిరుచులు బాగా తెలుసును. మామయ్యకి యిష్టమైన కొన్నికొన్ని సంబంధాలు తన కయిష్టమని ఎట్లా గ్రహించేవాడో ఏవో లొసుగులు వెతికి తెచ్చి ఆయన మనస్సు మార్చేవాడు. చిత్రంగా కనిపించేది. తనకి పెళ్ళి చేసెయ్యాలని ఎందుకో అందరికీ ఇంత అలజడి. ఆ చంద్రరావుకి మరీను. అతని కెందుకో యీ దుగ్ధ తనకి పెళ్ళికాకపోతే అతనికేమో. ఆ రఘుసంగతి మరీ చొంగలు కారుస్తూ చెప్పవస్తాడతను. వొడలంతా చీమలు పాకినట్టుంటుంది తనకి. రఘు అందమైనవాడే, చదువు కొన్నవాడే. తనని చేసుకోవాలని మహా వుబలాటపడుతున్నాట్ట! తన అందానికి ముగ్ధుడైపోయాట్ట! ఏడవలేకపోయినాడా అనిపించింది శశికి. కోరిన కట్నాలతో కులుకుతూవస్తే వొళ్ళోకి తీసుకుంటాడు పాపం. వీళ్ళకి సిగ్గు లుండవా అని? నాకాపిల్ల నచ్చింది. ఈ పిల్ల నచ్చింది అని చెప్పుకుందుకు, వో గుంజుకుని చస్తున్నాడు రఘు, కట్నమెట్లా రాబట్టాలా అని, తండ్రీ వాడూ లాలూచీ అని, శశికి గట్టి నమ్మకం. ఈ స్వార్థాలన్నిటికీ అతీతమైన అంతస్తులో మరకలు లేని, నిర్మలమైన తెరమీద తళుక్కుమని మెరిశాడు చంద్రరావు. రఘూ సమాధానానికి అంగీకారంగా తల ఎందుకు వూపానా అనుకున్నది.

చంద్రరావు బి.యస్.సి. ఫెయిలయ్యాడు. ఒక చెంపని ట్యూషన్లు చెప్పుకోడంలో, ఒక చెంపని తన పెళ్ళివ్యవహారాల గజిబిజిలో చదువు సాగలేదేమో అతనికి. మళ్ళీ యిహ చదవనన్నాడు. పెన్సిల్ మాన్యుఫాక్చరింగ్ పెట్టుకోవాలని అతనికొక ఆశ.

దానికి రెండుమూడు వేలన్నా కావాలి, మెషనరీకిగ్రట్రా. చంద్రరావుకి తెలియంది లేదు. ఎలక్ట్రిక్ వర్క్సులోగాని, ప్రెస్‌వర్కులోగాని, ఏ పరిశ్రమలో ఎంత గిట్టుబాటవుతుందో అవలీలగా అంచనాలు వేగలడు. అన్ని పరిశ్రమల కీలకాలూ అవగాహన చేసుకోగలడు. మామయ్యతో

కొన్నికొన్ని పథకాలు చర్చిస్తూంటే ఆ పరిభాషే అర్థమయి చచ్చేదికాదు. డబ్బులేనివాడి బుర్ర ఎంత చురుగ్గా పనిచేస్తుందో ఆమె కర్థమయింది.

నెలలు గడిచినై.

మామయ్య ఒక శుభవార్త తెచ్చాడు. చంద్రరావుకి ఆంధ్రవిద్యాలయం బహుమతేదో వచ్చిందట. మూడువేలట! "ఏదో పాపం గుడ్డిలో మెల్ల" అని సంతోషించాడు మామయ్య. పేపర్లోపడి వారంరోజులయిందట... తను చూడనేలేదు. లాడ్జికి వెళ్ళి వొకసారి పలకరిద్దామా అనుకున్నది. తనతో చెప్పలేదని కొంత రోషంగానూ వున్నది. ఆవేళ రవణని సినిమాకు లేవదీద్దామని ప్రయత్నించింది. ఆవేళ రమణ రథోత్సవం సరదాలో పడి వున్నాడు. మహా చికాకు పడ్డది, ఆవేళ సినిమా రకరకాల వర్ణించి చెప్పింది. వాడి బుర్రకెక్కలేదు. విసుక్కుంది. మామయ్యతో కూడా వెళ్ళి అతన్ని అభినందించి వద్దామనుకున్నది. కాని అతను పట్నానికి వెళ్ళాట్ట. సరిపోయింది! ప్రైజందుకొందుకుగావును. ఆమె నిరుత్సాహపడింది.

శశిరేఖా, రామచంద్రయ్యగారూ కుటుంబసమేతంగా పెంటపాడు వెళ్ళిపోయారు. చంద్రరావు మళ్ళీ రాలేదు. కాకినాడకి వెళ్ళిపోయాడేమో తెలియదు. మామయ్యకీ అతనికీ ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలు నడుస్తుండటం గమనించింది.

ఆనాడు శ్రీరామనవమి, వూళ్ళో భరతనాట్యం పిల్లా మేకా అంతా వెళ్ళారు.

శశిరేఖ గబగబా కంచాలు కడిగేసి గొడిగేదెకు కుడితి గోలెంలో పోసి ఇంటికి తాళం పెట్టి తనూ వెడదామని ఆలోచిస్తోంది. ఎవరో లోపలి కొస్తున్నారు, "అత్తయ్యా" అని పిలుస్తో: "లేరండీ" అని కేకవేసింది. గబగబా పెరట్లోకి వచ్చాడతను. చంద్రరావు! నైట్‌క్వీన్ మొక్క సువాసనలు గుప్పున విసిరికొట్టింది. అతను మాంచి ఉత్సాహంగా వున్నాడు. "కూచో బావా" అని ముక్కాలిపీట నూతికి దగ్గిరగా లాగింది, "వో మాట చెబ్దామని వచ్చాను శశీ." చందమామ వంక చూస్తున్నాడతను. "నేను పదిమాటలు మాట్లాడదా మనుకుంటున్నాను సరా" అని జడలో చెండు సర్దుకున్నది శశిరేఖ. "రఘు సంబంధం సెటిలయింది:" ఎంతో సంబరపడుతుందను కున్నాడు. పైపెచ్చు "చట్, ఈ మగతనంలేని సంబంధాలన్నీ చూస్తావెందుకు బావా నువ్వు" అని చీదరించింది. సరిపోయింది! "ఈ నటన కేమిలే" అని వోరకంట చూచాడతను. "అంటే, ఆ రఘుమీద నాకు తహతహగా వున్నదనుకుంటున్నావుకదూ నువ్వు?"

"పోనీ ఆ తహతహ అతనిమీద నీకు కాదుగాని, వాడికి నీమీద, సరేనా?"

"అయ్యో రామ! నామీద అంత తహతహగా వుంటే వొక రెండువేలు ఎక్కడైనా తెచ్చుకుని చదివింపించుకోరాదూ"

"ఆ అరేంజిమెంటే చేసివచ్చా నాప్రైజు సొమ్ము 3000 లు చెక్కు వచ్చింది అతనికి ఎండార్సుచేసి యిచ్చేసివచ్చాను."

"పాపం యిహ కులుకుతూ పెళ్ళి చేసుకుంటానన్నాడుకదూ దేవయ్య!"

"శశీ, నీకు కాబోయే భర్త నట్లా ఈసడించకూడదుసుమీ" అతను సీరియస్‌గా మొహం పెట్టాడు.

"నా పెళ్ళి నువ్వు చూడనక్ఖర్లేదు తెలిసిందా"

"చూడనక్ఖర్లేదూ?"

"అక్ఖర్లేదు. నేను చూచుకోగలను. చూచుకున్నాను గూడా." అతని జేబులో వున్న ఫౌంటెన్ పెన్ను లాగి అతని అరచేతిలో వ్రాస్తూ వర్ణక్రమం వల్లిస్తోంది. నకార ఈకారములు "నీ" వకార ఏకారముల "వే" చెయ్యి లాక్కున్నాడతను. నూతిపక్కని అతని సరసనే నుంచుని కొంటెగా అతని కళ్ళల్లోకి చూచింది శశిరేఖ.

"ఇట్లా బుద్ధిపుట్టిందేమిటీ" అతనికి నిజంగానే కోపమొచ్చింది.

"ఇదంతా కృతజ్ఞత గావును. అవునా?"

"ఛ కృతజ్ఞతా? నీకా? దేనికీ? తిరిగావనా? బావుంది. ఎవరికోసం తిరుగుతావు" కిలకిల నవ్వింది. అతను మౌనంగా వూరుకున్నాడు. "నిజంగా బావా, నువ్వు నాకు అందంగానే వున్నావు." అతను ఫక్కున నవ్వాడు. ఆమె బుంగమూతిపెట్టి "నేనబద్ధాలాడను, తెలుసా" అన్నది వోరచూపుగా.

"నేను నవ్వుతాలకి రాలేదు శశీ – నా శశిని మకిలికళ్లతో చూడలేదు నేను. నీలోని ఈ క్షణికదౌర్బల్యాన్ని వుపయోగించుకుంటాననుకున్నావేమో"

"ఏమిటి బావా, నిజమా?" బిక్క మొహం పెట్టింది.

"నీ పెళ్ళికి రఘు తండ్రీ, నీ మేనమామ రామచంద్రయ్యగారూ, ఇవాళే తాంబూలాలు పుచ్చుకున్నారు సర్పవరంలో. ముహూర్తం నిర్ణయమయిపోయింది. నీతో చెప్పిపోదామని వచ్చాను. తొమ్మిది గంటల బండికి మద్రాసు పోతున్నా. ఇహ మనం కలుసుకోము బహుశా." అని గబగబా వెళ్ళిపోతున్నాడతను. "నాకీ పెళ్ళి అక్ఖర్లేదు" అని గునుస్తూ చొక్కా పట్టుకుంది. అత నాగాడు.

"శశీ, నీ మనస్సు నీకు తెలియదు. నాకు తెలుసు. రఘు బుద్ధిమంతుడు, చదువుకున్న వాడు. తగినంత ఆర్థికస్తోమత కలవాడు, నీ ఆకర్షణకి గురి అయిన అదృష్టవంతుడు, నిన్ను ప్రాణప్రదంగా చూసుకుంటాడు, పిచ్చిపిల్లా, బావ నాలుగుసార్లు నీ కోసం అటూ ఇటూ తిరిగాడు కదా అని, నీ హృదయాన్ని అర్పణ చేసుకోవాలని చూస్తున్నావా? పో!పో! పోయి కళకళలాడుతూ జీవితంలోకి అడుగుపెట్టు. నన్ను మరిచిపో, లేకుంటే చిక్కులపాలయి పోతావుసుమీ."

తల వంచుకుని వింటోంది శశి. అతను వెళ్లిపోతున్నాడు. "బావా, బావా" పిలుస్తూనే వున్నదామె. ఏదో బరువుదించేసుకుని పారిపోతున్న వాడల్లే కనిపించాడు. శశిరేఖ అట్లానే నిలబడిపోయింది. వేడివేడి కన్నీళ్ళు ఆమె చెంపలమీదనించీ పెరట్లో గుమ్మంముందు పోగుబడివున్న

ఎండు రావాకులమీద చిటపటమని రాలాయి. పక్క యింటి మదురుగోడమీద నుంచి వాలిన సరుకు చెట్లనీడలు చీల్చుకొంటూ పోతున్నాడతను. తన జీవితంలోకి వద్దు పొమ్మనప్పుడు వచ్చి, రారమ్మన్నప్పుడు వెళ్ళిపోతున్న ఉదారమూర్తి! అందాన్ని గుర్తించగల ప్రజ్ఞా, హృదయాలు పంచుకోగల నేర్పు తనకి అలవరచిన త్యాగమూర్తి!! ఏ పాటలూ ఎరుగని, ఏ కృతులూ మోగని, తనలో ఎన్నడో బూజుపట్టి, ఏ మూలనో పడివున్న అనురాగ వీణని అతి సున్నితంగా మీటి, పోతున్న గంధర్వమూర్తి!!!

అతనిక రాడు!